

AMALIY MATEMATIKA VA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI

Jo'raqulova Munisa O'ktam Qizi

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy Universiteti Jizzax filiali

Amaliy Matematika fakulteti 4-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada amaliy matematika va ommaviy axborot vositalari (OAV) o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik tahlil qilinadi. Amaliy matematikaning modellashtirish, statistik tahlil va prognozlashdagi imkoniyatlari, ularning OAV orqali keng jamoatchilikka taqdim etilishi hamda jamiyat hayotida qabul qilinadigan qarorlarga ta'siri yoritiladi. Shuningdek, real misollar orqali OAVda statistik ma'lumotlarning berilishi, matematik prognozlarning ahamiyati va ularning noto'g'ri talqin qilinishi oqibatlari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Amaliy matematika, OAV, prognozlash, statistika, modellashtirish, iqtisodiy tahlil, ijtimoiy jarayonlar.

Kirish: Bugungi globallashtirish davrida jamiyat taraqqiyoti va rivojlanish jarayonlarini to'g'ri anglash uchun ikkita muhim vosita mavjud: amaliy matematika va ommaviy axborot vositalari. Amaliy matematika jamiyatdagi turli jarayonlarni modellashtirish, statistik tahlil qilish va prognozlash imkonini bersa, OAV ushbu ilmiy asoslangan natijalarni keng jamoatchilikka yetkazuvchi vositadir [1]. Shu sababli ushbu ikki yo'nalishning umumiy nuqtalarini o'rganish muhimdir.

Asosiy Qism Amaliy matematika iqtisodiyot, sog'liqni saqlash, ekologiya, ijtimoiy jarayonlar kabi ko'plab sohalarda qo'llaniladi. OAV esa ushbu ilmiy natijalarni xalqaro hamjamiyat va keng jamoatchilikka tezkor yetkazib berish imkoniyatiga ega. Masalan, COVID-19 pandemiyasi davrida matematik modellar yordamida infeksiya tarqalishining prognozlari ishlab chiqildi va OAV orqali keng targ'ib qilindi [5]. Bu holat matematik modellashtirish va OAV o'rtasidagi samarali hamkorlikning yorqin misolidir.

Iqtisodiy jarayonlarda ham amaliy matematika va OAV birgalikda faol ishlaydi. Masalan, O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi tomonidan e'lon qilinadigan iqtisodiy o'sish ko'rsatkichlari yoki inflyatsiya prognozlari amaliy matematik usullarga asoslanadi. OAV esa ushbu ma'lumotlarni keng jamoatchilikka yetkazadi [2]. Bu orqali aholi, tadbirkorlar va siyosiy qaror qabul qiluvchilar muhim axborot bilan ta'minlanadi.

Shuningdek, amaliy matematikaning so'rovlar natijalarini tahlil qilishdagi o'rni ham alohida ahamiyatga ega. Sotsiologik tadqiqotlarda yig'ilgan ma'lumotlar statistik modellar yordamida tahlil qilinadi va OAV orqali jamoatchilikka taqdim etiladi [4]. Agar bunday tahlillar noto'g'ri olib borilsa yoki natijalar noto'g'ri talqin qilinsa, jamoatchilik fikrida chalkashliklar yuzaga kelishi mumkin.

Amaliy matematikaning OAVdagi eng muhim vazifalaridan biri — murakkab ilmiy natijalarni oddiy va tushunarli shaklda keng ommaga yetkazishdir. Shu bilan birga, OAV ilmiy tahlillarni sodd qilib berish jarayonida ma'lumotni noto'g'ri talqin qilmasligi zarur. Chunki bunday xatoliklar noto'g'ri qarorlar qabul qilinishiga olib kelishi mumkin [3].

Xulosa

Yuqorida keltirilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, amaliy matematika va OAV bir-birini to'ldiruvchi ikki muhim soha hisoblanadi. Amaliy matematika aniq modellar va prognozlar yaratish imkonini bersa, OAV ushbu ilmiy natijalarni keng ommaga yetkazish orqali ularning amaliy qiymatini oshiradi. Ayniqsa, iqtisodiy, ijtimoiy va sog'liqni saqlash sohalarida bu ikki yo'nalishning samarali hamkorligi jamiyat taraqqiyoti uchun beqiyos ahamiyatga ega. Ushbu maqolada olib borilgan kuzatish va tahlillar shuni ko'rsatadiki, matematik modellar OAV orqali jamoatchilik ongini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi va bu esa jamiyat hayotida ijobiy natijalar keltirib chiqaradi.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. McQuail, D. *McQuail's Mass Communication Theory*. Sage Publications, 2010.

- 2.O‘zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo‘mitasi rasmiy sayti – <https://stat.uz>
- 3.Box, G.E.P., Jenkins, G.M., Reinsel, G.C. *Time Series Analysis: Forecasting and Control*. Wiley, 2015.
- 4.Groves, R.M. *Survey Methodology*. Wiley, 2009.
- 5.World Health Organization (WHO). “Mathematical modelling of COVID-19 pandemic.” WHO Report, 2020.